

УДК 378.637.016:78.03(477)

Черкасов Володимир Федорович,

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри музично-теоретичних та інструментальних дисциплін Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький, Україна
E-mail: cherkasov_2807@mail.ru

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІНТЕГРАЦІЇ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

У статті здійснено спробу схарактеризувати основні тенденції інтеграції музично-педагогічної освіти України до європейського освітнього простору, з-поміж яких: оновлення змісту навчальних планів і програм, лінгвізація освітнього процесу, запровадження дистанційного навчання, участь студентів у спільних міжнародних проектах, встановлення партнерських зв'язків між вищими навчальними закладами мистецького спрямування, запровадження дистанційного навчання; приєднання до Європейської мережі дослідницьких програм; участь обдарованих студентів у спільних міжнародних проектах, фестивалях, конкурсах і олімпіадах; зміцнення культурно-освітнього середовища засобами музично-просвітницької діяльності, встановлення партнерських стосунків між вищими навчальними закладами мистецького спрямування країн Європейського Союзу та інших країн світу з питань двостороннього обміну студентами та викладачами.

Ключові слова: музично-педагогічна освіта України, Європейський освітній простір, тенденції інтеграції, обдаровані студенти.

Початок XXI ст. характеризується суперечливими процесами в різних сферах політичного, соціально-економічного й культурного життя суспільства. Ці суперечності сприяли кардинальним змінам у системі вищої освіти, призначення якої полягає в передачі інформації, засвоєнні знань, формуванні вмінь і навичок, вихованні загальнолюдських цінностей у процесі професійної підготовки й життєдіяльності.

Демократичні тенденції розвитку системи вищої освіти в Україні зумовлені цивілізаційними процесами, що стимулюють зміни в структурі, змісті й формах організації музично-педагогічної галузі. Примножуючи кращі традиції вітчизняної педагогічної думки, зберігаючи характерні їй властивості, музично-педагогічна освіта України активно рухається в Європейський освітній простір, котрий являє собою інформаційний центр, у який націо-

нальні культури вносять свої унікальні надбання.

На межі двох тисячоліть вітчизняні науковці В. Андрущенко, Я. Болюбаш, В. Журавський, М. Згуровський, В. Кремень, В. Луговий, В. Ніколаєнко, М. Степко досліджують процес інтеграції вищої освіти України до Європейського освітнього простору, євроінтеграцію України як чинника соціально-економічного розвитку держави, роль освіти в розвитку партнерства України з іншими державами. І. Бабин, В. Грубінко, В. Шинкарук обґрунтовують роль Болонського процесу як засобу інтеграції й демократизації вищої освіти країн Європи; основні підходи та етапи, засади та принципи формування зони європейської вищої освіти; принципи, шляхи й засоби адаптації вищої освіти України до європейської системи вищої освіти; запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищу освіту України.

Модернізацію мистецької освіти в контексті європейських вимог досліджено О. Комаровською, Л. Масол, О. Олексюк, Г. Падалкою, В. Рагозіною, Т. Рейзенкінд, О. Ростовським, О. Щолоковою. Науковцями обґрунтовано теоретико-методологічні засади загальної мистецької та музично-педагогічної освіти, дидактичні принципи музично-педагогічного процесу й форми його організації; відповідно до освітньо-кваліфікаційних рівнів укладено навчальні програми з музично-теоретичних і фахових дисциплін, опубліковано підручники та навчально-методичні посібники з теорії та методики викладання мистецьких дисциплін.

Мета статті – обґрунтування провідних тенденцій інтеграції музично-педагогічної освіти України до Європейського освітнього простору.

У 80-х рр. XX ст. було створено міждержавне співтовариство – Європейський Союз, метою якого стала інтеграція в економічній, соціальній, технічній, екологічній, культурній та освітній сферах. Інтеграція є «однією з провідних тенденцій світового цивілізаційного розвитку, що прискорюється науково-технічним прогресом, поліпшенням інформаційного обміну, усвідомленням необхідності спільного вирішення гло-

бальних проблем сучасності» [4, с. 334]. Інтеграцію науковці розглядають як процес відновлення, «момент розвитку, який полягає в поєднанні розрізненого в ціле» [3, с. 580]. Основними категоріями інтеграції в педагогіці є: «інтеграція змісту освіти, інтегроване навчання, інтегровані курси та інтегровані уроки» [2, с. 229–230].

У музично-педагогічній освіті інтеграція класифікується за внутрішніми та зовнішніми показниками. Внутрішня інтеграція зумовлена інформаційним обміном знань, умінь і навичок з психолого-педагогічних та фахових дисциплін. Зовнішня інтеграція передбачає взаємозв'язок інститутів мистецтв, музично-педагогічних, мистецьких та музичних факультетів різних регіонів України в об'єднанні спільних зусиль для вдосконалення теоретичної та практичної підготовки майбутніх учителів музики. Важливою умовою інтеграції музично-педагогічної освіти до Європейського освітнього простору є об'єднання загальноєвропейської освітньої системи в єдине ціле, консолідація освітнього простору через злиття національних культур, спрямованих на протидію деструктивним зовнішнім і внутрішнім чинникам.

На основі теоретичного аналізу та практичного досвіду нами виділено **основні тенденції інтеграції музично-педагогічної освіти України до Європейського освітнього простору**, суть яких полягає у таких положеннях: оновлення змісту навчальних планів та навчальних програм; диференційований підхід у навчанні; лінгвізація освітнього простору; запровадження дистанційного навчання; приєднання до Європейської мережі дослідницьких програм; участь обдарованих студентів у спільних міжнародних проєктах, фестивалях, конкурсах і олімпіадах; зміцнення культурно-освітнього середовища засобами музично-просвітницької діяльності, встановленням партнерських стосунків між вищими навчальними закладами мистецького спрямування країн Європейського союзу та інших країн світу з питань двостороннього обміну студентами та викладачами.

Першою тенденцією інтеграції є **постійне оновлення змісту навчальних**

планів з професійно-педагогічної підготовки фахівців встановлених освітньо-кваліфікаційних рівнів. Навчальний план є документом, що визначає графік навчального процесу, бюджет часу, план теоретичних занять, назви циклів і навчальних дисциплін, розподіл годин за курсами й семестрами, розподіл за семестрами заліків і екзаменів, види практик та перелік дисциплін, які виносяться на державні екзамени.

Процес оновлення змісту навчальних планів залежить від зовнішніх і внутрішніх змін, які відбуваються в суспільстві та характеризується наступними чинниками: усвідомленням сучасного зарубіжного досвіду з професійно-педагогічної підготовки спеціалістів; впливом національного компонента на характер і зміст музично-педагогічної освіти; потребами загальноосвітніх навчальних закладів у фахівцях нової генерації; використанням досвіду педагогів, методистів і музикознавців XIX–XX ст. у галузі професійно-педагогічної підготовки фахівців з музично-естетичного виховання; удосконаленням гуманітарної, соціально-економічної та природничо-наукової підготовки студентів вищих навчальних закладів мистецького спрямування; урахуванням регіональних особливостей у доборі подвійних спеціальностей; введенням спецкурсів і спецсеминарів відповідно до потреб загальноосвітніх навчальних закладів.

Аналіз навчальних планів циклу професійно орієнтованої (професійної та практичної) підготовки інститутів мистецтв, мистецьких, музичних та музично-педагогічних факультетів передбачає ґрунтовну професійно-педагогічну та науково-предметну підготовку майбутніх учителів. Відповідно до вимог часу та потреб загальноосвітніх навчальних закладів ради факультетів вносять корективи щодо зміни кількості годин лекційних, практичних, лабораторних та семінарських занять у межах, установлених у навчальному плані, загальної кількості аудиторних занять. Відповідно до другої спеціальності встановлюється обсяг годин на вивчення музично-теоретичних та диригентсько-хорових дисциплін, поліінструментальної підготовки. Оновлення навчальних планів здійснюється завдя-

ки розширенню переліку дисциплін за вибором. Студенти опановують нові дисципліни, а саме: сценічну майстерність, комп'ютерне аранжування, аналіз художніх творів, основи виконавської майстерності, основи композиторської творчості.

Другою тенденцією інтеграційного процесу стало **оновлення змісту навчальних програм**, які відповідали б міжнародним стандартам підготовки конкурентоспроможних фахівців на світовому та вітчизняному освітньому ринку праці. З підписанням 1997 року Україною Лісабонської конвенції науковці фахових кафедр педагогічних університетів почали розробляти навчальні програми з фахових дисциплін на основі Європейської кредитно-трансферної системи, що надавало можливість підвищити мобільність студентів засобом передачі кредитів вищим навчальним закладам, які є учасниками Болонського процесу.

Навчальною програмою визначається зміст та обсяг знань з певного навчального предмета, умінь і навичок, якими студенти оволодівають у процесі теоретичної і практичної підготовки, «зміст розділів і тем з розподілом їх за роками навчання» [5, с. 108]. У нових навчальних програмах визначено мету й завдання курсу; його структуру; розподіл годин за семестрами; зміст дисципліни за модулями; структуру залікового кредиту; завдання для самостійної роботи; методи й прийоми організації навчально-пізнавальної діяльності студентів; форми підсумкового контролю та методи оцінювання знань, умінь і навичок; списки рекомендованого музично-дидактичного матеріалу; перелік методичного забезпечення та список рекомендованої літератури.

Побудовані на національній основі сучасні навчальні програми повинні відповідати потребам суспільства в підготовці конкурентоспроможних фахівців з музичного виховання, до них доцільно вводити кращі зразки західноєвропейської та світової музичної культури, реалізовувати виховний потенціал, передбачати інтеграцію навчального матеріалу з інших дисциплін, групувати навчальний матеріал навколо концептуальних положень науко-

во-предметної галузі. У них також передбачено формування вмій і навичок, необхідних у професійній діяльності, генералізація навчального матеріалу у взаємозв'язку теорії і практики художньо-естетичного виховання, сприяння розвитку творчих здібностей та педагогічної майстерності майбутніх учителів.

Третім чинником став **диференційований підхід** в організації навчально-виховного процесу. Необхідність диференціації пов'язана з рівнем фахової підготовки абітурієнтів, якістю сформованості виконавських умінь і навичок, загальнонауковою підготовкою, готовністю до оволодіння знаннями в зазначеній науково-предметній галузі. У мистецьких навчальних закладах диференціація навчання зумовлена наступними показниками:

- здібностями та інтересами, що забезпечується вивченням фахових дисциплін, а саме: вокально-хорового циклу (академічний, народний та естрадний спів), оволодіння навичками гри на музичних інструментах (фортепіано, скрипка, народні та духові інструменти) тощо;

- обдарованістю, виявленням талановитих студентів і створення необхідних умов для розвитку їхніх музичних здібностей засобом участі у фестивалях, конкурсах, олімпіадах;

- майбутньою спеціалізацією, яку набувають студенти в процесі поглибленого вивчення музично-теоретичних дисциплін, оволодіння навичками гри на музичному інструменті, а також вокальною й диригентською підготовкою.

Диференційований підхід потребує ґрунтовної науково-педагогічної і спеціальної підготовки викладачів фахових кафедр, оволодіння педагогічною і виконавською майстерністю, опанування інноваційних і дослідно-експериментальних видів діяльності, знання методик музично-творчого розвитку особистості майбутнього вчителя.

Четвертою умовою інтеграції до Європейського освітнього простору є **лінгвізація освітнього процесу**, оволодіння необхідною кількістю для спілкування й навчання в зарубіжних мистецьких і культурно-освітніх навчальних закладах іноземних мов.

Стажування й навчання за кордоном передбачає фундаментальну психолого-педагогічну та фахову підготовку студентів, широку ерудицію в науково-предметній галузі, нестандартне мислення, креативність, володіння інноваційною тактикою й стратегією, методами розв'язання творчих завдань.

Лінгвізація освітнього простору вимагає збалансованості навчальних планів, збільшення годин на вивчення іноземних мов. У зв'язку з цим потребує вдосконалення програма з «Іноземної мови», до змісту якої повинні увійти теми, де врахована специфіка музичної діяльності й професійно-педагогічної спрямованості майбутніх фахівців. Студенти мають володіти всіма видами мовної діяльності (говоріння, розуміння на слух, читання, писемна мова). Оволодіння новою системою комунікацій можливе в процесі використання сучасних педагогічних технологій, досконалої системи вправ, формування вмій і навичок усної практики, індивідуалізації і диференціації навчання, збільшення обсягу матеріалу з лексики та граматики.

Важливою формою оволодіння іноземною мовою може бути дистанційне навчання з використанням комп'ютерних телекомунікаційних програм, які активно розробляються вітчизняними науковцями. Мовна підготовка уможливить: відвідувати лекційні курси, розв'язувати проблемні питання на практичних і семінарських заняттях, бути ініціаторами й співавторами наукових проєктів, брати активну участь у роботі художніх колективів, вести музично-просвітницьку діяльність.

Володіння офіційними мовами країн-учасниць Європейського Союзу дає можливість створення транснаціонального науково-творчого та культурно-освітнього партнерства і серед студентів, і серед викладачів, мобільності вчених і студентів між Європою й третіми країнами. Знання іноземних мов, навчання за кордоном збільшує можливість зростання професійної кар'єри майбутніх фахівців, працевлаштування на європейському освітньому ринку.

П'ятою тенденцією є запровадження в системі мистецької освіти **дистанційного навчання**. Відповідно до

Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Програми розвитку системи дистанційного навчання на 2004–2006 роки» Міністерство освіти і науки України ініціювало створення навчально-методичних комплексів із загальнонаукових, психолого-педагогічних і фахових дисциплін, у яких визначено мету й завдання навчальних курсів, структура залікового кредиту й тематичне планування.

Упровадження технологій дистанційного навчання в навчально-виховний процес інститутів мистецтв, музичних, музично-педагогічних і мистецьких факультетів передбачає: забезпечення студентів текстами лекцій та рекомендацій щодо самостійної роботи студентів з опрацювання лекційних модулів; розробку інструктивно-методичних матеріалів до семінарських занять у формі методичних рекомендацій, ситуаційних задач та ділових ігор; інформаційне та методичне забезпечення самостійної роботи студентів за допомогою довідників та інформаційних джерел; систему діагностики за допомогою контрольних робіт, тестів і критерії оцінювання; методичні рекомендації з практичних занять; розробку змісту індивідуальних завдань, передбачених робочими програмами; розробку тематики рефератів та наукових рецензій; забезпечення пакетами комплексних контрольних завдань із дисциплін навчального плану; запровадження системи діагностики навчальних досягнень студентів за допомогою контрольних робіт, тестових завдань та критерії їхнього оцінювання.

Розробка методичних аспектів дистанційних курсів через електронні мережі й систему Інтернет сприятиме забезпеченню студентів тематикою курсових і кваліфікаційних робіт (дипломних і магістерських), анотаціями та літературою, методичними рекомендаціями до їхнього виконання та критеріями оцінювання наукових проєктів. Організація навчально-виховного процесу на основі сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій сприятиме найбільш ефективному засвоєнню навчальних дисциплін, стимулюванню пізнавальної активності студентів.

Шостою тенденцією є **приєднання вітчизняної музично-педагогічної освіти до Європейської мережі дослідницьких програм**. 2000 року на Лісабонському саміті було розглянуто та затверджено програму «Інновація 2000», в основу якої покладено інтеграцію національних дослідницьких програм «зادля реалізації дослідницьких завдань Європейського Союзу» [1, с. 25]. Програмою передбачено «здійснення спільних дослідницьких проектів з українськими партнерами на паритетних умовах» [1, с. 30], що вважається перспективним напрямом розвитку культурно-освітнього середовища Європейського освітнього простору.

Упродовж останнього десятиріччя вітчизняна музично-педагогічна думка наполегливо наближається до європейських стандартів. Збільшується науковий потенціал фахових кафедр, активно впроваджуються освітньо-кваліфікаційні рівні «бакалавр» та «магістр», здійснюється розробка навчальних програм та навчально-методичних комплексів зі спеціальних дисциплін. Співробітниками науково-дослідних інститутів та викладачами фахових кафедр педагогічних університетів здійснено розробку підручників і навчальних посібників відповідно до Державного стандарту освіти. Характерною особливістю останнього десятиріччя є розробка та впровадження загальної мистецької освіти й нових концепцій художньо-естетичного виховання молоді.

Починаючи з 2003 року, в Україні діє ряд міжнародних програм з питань освіти й культури, у яких беруть участь 14 вищих навчальних закладів. У міжнародних програмах «Світ Еразма», «СОКРАТЕС», «ЛЕОНАРДО ДА ВІНЧІ» та «ТЕМПУС» вітчизняні науковці досліджують проблеми застосування інформаційних технологій у діяльність університетських бібліотек, виникнення франкофонійного напрямку в архітектурі, у журналістиці та навчання в галузі ЗМІ.

Участь вітчизняних науковців у Європейських дослідницьких програмах повинна мати чітку й структуровану спрямованість. Перспективними напрямками співробітництва в галузі освіти і культури мають бути дослідження розвитку музичної та музично-педагогічної

освіти в Україні, досвід організації та підготовки музично-педагогічних кадрів у країнах-учасницях Європейського освітнього простору, узагальнення та впровадження нових концепцій та музично-педагогічних технологій у практику вітчизняної мистецької освіти.

Дослідники країн-учасниць Європейського Союзу та науковці з третіх країн мають право використовувати знання та досвід міжнародного співробітництва в розробці нових концепцій і авторських програм, а також створення наукових проектів, спрямованих на збагачення та вдосконалення власного досвіду засобом використання напрацьованих та здобутків інших національних культур.

Сьомою тенденцією інтеграційного процесу є **участь обдарованих студентів у спільних міжнародних проєктах, фестивалях, конкурсах і олімпіадах**. Обдарованість як властивість особистості характеризується успіхами студента в певному виді діяльності, досконалістю в оволодінні музичним інструментом або голосом. Робота з такими студентами здійснюється за поглибленими індивідуальними програмами. Важливим фактором розвитку обдарованості є самостійна робота, у процесі якої відбувається саморозвиток та самовдосконалення особистості.

Участь обдарованих студентів у міжнародних фестивалях, конкурсах і олімпіадах є важливим кроком реалізації інтеграційної програми вищої освіти України до Європейського освітнього товариства. Виступи на міжнародних форумах, презентація досягнень вітчизняної виконавської майстерності, наукових і виконавських шкіл, творчого досвіду в галузі музично-педагогічної освіти сприяють встановленню партнерських стосунків між учасниками Європейського освітнього простору, позитивно впливають на якість навчально-виховного процесу, підвищують рівень виконавської майстерності майбутніх учителів. Концертні виступи зараховуються студентам для отримання спеціалізації з певних напрямів музичного мистецтва.

Початок ХХІ ст. характеризується розвитком міжнародних зв'язків між навчальними закладами освіти України та Західної Європи. Спільні творчі

проекти дали можливість обдарованій молоді розкрити свій талант і набути визнання на міжнародному рівні. Ініціатором проведення багатьох міжнародних фестивалів, конкурсів та олімпіад з певних жанрів музичного мистецтва є Україна. У міжнародних мистецьких проєктах беруть участь учні музичних шкіл-десятирічок, студенти музичних училищ, інститутів мистецтв, музичних, мистецьких та музично-педагогічних факультетів ВНЗ України, країн СНД та країн далекого зарубіжжя. Фестивалі, конкурси й олімпіади спрямовано на виявлення та підтримку музично обдарованої й талановитої молоді, установалення творчих зв'язків між студентами різних навчальних закладів.

Творчі студентські художні колективи, вокалісти та солісти-виконавці на різних музичних інструментах вищих педагогічних навчальних закладів мистецького спрямування є постійними учасниками міжнародних фестивалів-конкурсів у Франції, Греції, Болгарії, Польщі, Португалії, Румунії, Угорщині, Туреччині та інших країнах. Презентація концертних програм відбувається як на концертних майданчиках, так і в навчальних закладах різних типів, з якими вітчизняні навчальні заклади підтримують партнерські зв'язки. За такого підходу відбувається інтеграція національних надбань до Європейського освітнього простору.

Восьмою тенденцією інтеграції музично-педагогічної освіти до Європейського освітнього простору є **зміцнення культурно-освітнього середовища заходами музично-просвітницької діяльності**, що зумовлено презентацією творчих досягнень у галузі вітчизняної музичної культури на Європейському освітньому просторі.

Основною мета музично-просвітницької діяльності полягає в популяризації української народної музики і, зокрема, народної пісні, вітчизняної та західноєвропейської музики серед студентської молоді навчальних закладів близького та далекого зарубіжжя, а також презентації вітчизняних хорових й оркестрових колективів, ансамблів різних форм і солістів-виконавців, які творчо співпрацюють на базі педагогічних університетів.

Творче співробітництво із зарубіжними колегами сприяє: інтеграції і зміцненню Європейського культурно-освітнього простору; розвитку мобільності учасників музично-просвітницьких проєктів; скоординованого планування та доступу до музично-просвітницької інфраструктури; заснуванню нових проєктів і міжнародних програм; розв'язанню актуальних питань змісту й організації музично-педагогічної освіти.

Музично-просвітницька діяльність на міжнародному культурно-освітньому просторі вважається основною формою вдосконалення фахової підготовки студентів, які отримують спеціалізацію. Досвід спілкування, узагальнення культурно-освітнього середовища та рівня художньо-виконавських можливостей учасників культурно-освітніх заходів можуть бути використані магістрами у розв'язанні проблемних завдань та підготовці наукових проєктів.

Значний досвід із зазначеної проблематики набуто колективами фахових кафедр факультетів мистецького спрямування педагогічних університетів Києва, Одеси, Тернополя, Івано-Франківська, Дрогобича та Мелітополя. Художні колективи вищих навчальних закладів є носіями сталих традицій національної музичної культури та вітчизняної виконавської школи.

І врешті-решт, дев'ятою тенденцією інтеграційних процесів варто назвати **встановлення партнерських стосунків між вищими навчальними закладами мистецького спрямування країн Європейського союзу та інших країн світу з питань двостороннього обміну студентами та викладачами.**

Аналіз розвитку вищої освіти України останнього десятиріччя свідчить, що в музично-освітньому середовищі з'являється дедалі більше навчальних закладів, які підписують взаємовигідні партнерські домовленості, котрі регламентують творчу співпрацю з двостороннього чи одностороннього обміну студентами на різних паритетних засадах. Так, китайські студенти навчаються на факультеті мистецтв НПУ імені М. П. Драгоманова, а також на факультеті музичної та хореографічної освіти ПНПУ імені К. Д. Ушинського. В аспірантурі цих навчальних закладів також навчаються

і захищають кандидатські дисертації аспіранти з Китаю, Туреччини, Еквадору, Ірану, Сирії. Студенти ЦДПУ ім. В. Винниченка здобувають освіту й отримують подвійні дипломи у вищих навчальних закладах Польщі, ведуться переговори про обмін викладачами між мистецьким факультетом ЦДПУ ім. В. Винниченка та педагогічним факультетом Муглінського університету (Туреччина).

Навчання студентів у зарубіжних університетах вимагає не тільки знання мов, а також потребує вивчення історії й культури тієї чи тієї країни, знання особливостей ментального суверенітету та сучасного стану соціокультурного розвитку суспільства. Навчання за кордоном стимулює розвиток творчого потенціалу майбутнього спеціаліста, сприяє професійно-педагогічному становленню, формуванню світоглядних уявлень та інтелектуального розвитку особистості.

Відповідні вимоги ставляться до викладачів, котрі планують роботу за кордоном. Однією з них є знання мови, на якій здійснюється навчальний процес. Також ставляться вимоги до науково-педагогічних працівників, котрі повинні враховувати менталітет й особливості розвитку музично-творчих здібностей студентів країни, знати музичну культуру. Для навчання молоді гри на музичних інструментах варто ознайомитися з репертуаром і знати не тільки твори, написані композиторами-класиками цієї країни і сучасниками, а також володіти особливостями інтонаційного змісту народної музики.

Висновки з дослідження та перспективи подальших розробок. Підсумовуючи, варто зазначити, що інтеграція музично-педагогічної освіти до Європейського освітнього простору зумовлена наступними тенденціями: оновленням змісту навчальних планів та навчальних програм, диференційованим підходом до організації навчально-виховного процесу, лінгвізацією освітнього процесу, запровадженням дистанційного навчання, приєднання вітчизняної музично-педагогічної освіти до Європейської мережі дослідницьких програм, участю обдарованих студентів у спільних міжнародних проєктах, фестивалях, конкурсах і олімпіадах, зміцненню культурно-освітнього середови-

ща засобами музично-просвітницької діяльності, встановленням партнерських стосунків між вищими навчальними закладами мистецького спрямування країн Європейського союзу та інших країн світу з питань двостороннього обміну студентами та викладачами. Реалізація зазначених положень уможливує здійснювати підготовку конкурентоспроможних педагогічних працівників, здатних розв'язувати актуальні проблеми розвитку мистецької та музично-педагогічної освіти.

Наступні наукові пошуки з питань євроінтеграції можуть бути пов'язані з дослідженням актуальних питань подальшого входження вітчизняної музично-педагогічної освіти в Європейське освітнє товариство.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Вища освіта України і Болонський процес : навч. посіб. / за ред. В. Г. Кременя. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2004. – 384 с.
  2. Педагогічний словник / за ред. М. Ярмаченка. – Київ : Пед. думка, 2001. – 514 с.
  3. Причепій Є. М., Черній А. М., Чекаль Л. А. Філософія : підручник. – Київ : Академвидав, 2008. – 592 с. (Серія «Альма-матер»).
  4. Філософський словник соціальних термінів. – Вид. 3-тє, допов. – Харків : «Р.И.Ф.», 2005. – 672 с.
  5. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. – Вид. 2-ге, виправ., допов. – Київ : Академвидав, 2006. – 560 с. (Серія «Альма-матер»).
  6. Черкасов В. Ф. Теорія і методика музичної освіти : навч. посіб. / Володимир Черкасов. – Київ : ВЦ «Академія», 2016 – 240 с. – (Серія «Альма-матер»).
- REFERENCES
1. *Vishcha osvita Ukraini i Bolonskiy protses: Navchalniy posibnik* (2004). [Higher Education in Ukraine and Bologna Process: Training manual]. Ternopil: Navchalna kniga. Bogdan.
  2. *Pedagogichniy slovnik* (2001). [Pedagogical Dictionary]. Kyiv: Ped. Dumka.
  3. *Filosofiya: Pidruchnik* (2008). [Philosophy: Tutorial]. Kyiv: Akademvidav.
  4. *Filosofskij slovnik sotsialnih terminiv* (2005). [Philosophical Dictionary of Social Terms]. Harkiv: «P.I.F.»
  5. *Fitsula, M. M. (2006). Pedagogika: Navchalniy posibnik*. [Pedagogics: Training manual. 2nd Edition, corrected, supplemented]. Kyiv: Akademvidav.
  6. *Cherkasov, V. F. (2016). Teoriya i metodyka muzychnoyi osvity: navch. posib* [Theory and methods of music education]. Kyiv: VTs «Akademiya».

Стаття надійшла до редакції 16.02. 2017 р.